

Strøe-Tanker

Taler

Arnoldus von Westen Sylow
Koren

Dato

4 mai 1814

Sted

Eidsvoll

Omstendigheter

Til debatten om konstitusjonskomiteens grunnlovskast

- 1 Som Folke-Repræsentant, anseer jeg det for Pligt, at fremsætte følgende Strøe-Tanker, som materialer til vor Statsbygning, hvoraf de respektive Bygningsmænd, behagelig antage og benytte, hvad De finde passende. --
- 5 1. Norges Statsforfatning bør være monarkisk, og ike republikansk -- Republiker have nok i deres første patriotiske Hede været lykkelige -- men skjelden nydt lang vedvarende Lyke, -- altid udartet til Aristokratie eller Oligarkie -- og Splid haver Sønderrevet dem. --
- 10 2. Monarkiet bør være arveligt, under vor ædle Prints Regent Christian Friderich, som bør tilbydes Norges Krone arvelig -- fordi Verdens Historie aldrig viser os, et eneste Valgrige længe lykkelig -- Et Valgrige er altid underkastet Spliid -- Fremmede Magters Indflydelse, og de ulykeligste, Indvortes og Udvortes, Uenigheder og Krige. --
- 15 3. Monarken bør gives saa megen Magt i Hænderne som muelig kan tænkes at bestaae med Folkets Lyksalighed, i Tilfælde en ike ædel eller sjelesvag Fyrste, i Tiden skulle komme til at arve Tronen. --
- 20 4. Monarken bør have ganske og aldeles al den executive Magt i sin Haand. -- Have Benaadnings Ret, endog for Forbrydere mod hans egen hellige Person, men ei for dem der i Øvrigt have forbrudt dem mod Statens øvrige Grundlove --
- 25 kunne beskikke alle Embedsmænd, fra de høieste til de ringeste alene efter eget frie Valg -- kunne, naar ham godtbeindes, sammenkalde National Forsamling,

men Folket alene vælge Repræsentanterne efter Regler, som i Landets Grundlove bør findes anførte -- kunne slutte Krig og Fred, og allehaande
30 Forbund -- kunne befale Armeerne hen, inden og udenrigs, hvor han finder fornøden og rettest, dog ike at overlade vore Krigsfolk til Fremmede for Penge, og ike lade dem bruge imod et andet Rige som er under samme fælles Konge med os, om flere Rigers Forening under samme Kng i Tiden skulle blive Tilfælde -- Fri Raadighed over Armeerne, var vel Sverrigs Plage under dets Carl
35 den 12te, men dens Indskrænkning have og siden rystet Sverrigs Tilværelse, og tilligemed flere Baand lagt Sæden til dets vaklende Tilstand, og som det synes, nær forestaaende, og tildeels allerede begyndte Ulyker, under fremmed og egen deelt Indflydelse og Machinationer. --

40 5. Den lovgivende Magt bør forblive i Nationens Hænder, dog synes mig at skimte Tilfælde, hvor hastende, især politiske Love, og Bestemmelser for Embedsmændenes Lønninger efter Tidernes afvexlende Beskaffenheder, med mere, burde være ham overdraget foreløbigt at Udstæde paa Nationens nærmere Approbation, og imidlertid have Lovs Kraft, indtil National
45 Forsamlingen nægtede dem sit Biefald og Vedvarende for Eftertiden. --

6. Ikun Monarken ene, er den ved Fødsel adskildt ophøiede og hellige Person fri for alt Ansvar ved enhver Befaling og Handling der ei strider mod Landets Grundlove og om man vil kan hans hele i Ægteskab avlede Avkom tillægges
50 Forret, men ingenlunde andre, i hvo de ere -- men alle øvrige ere ifølge Fødselen lige -- Ministrenes, Rigs Raadens og Grevens Søn, bør intet medfød Fortrin nyde i Staten, fremfor den ringeste Daglønners, eller endog Stats Slaves og Forbryders Søn, uden den, hans bedre Opdragelse og større Lærdom, hvis han besidder den, rimelig, kan og bør give ham, der haver, ved Besiddelse af større
55 Formue -- thi al Eiendoms Ret og Arv maa i vor Stat være hellig og uforkrænkelig -- en større Lethed for, at kunne opnaae Kundskaber og forædlet Oplysning, end Daglønnerens Søn -- men besidder denne hins Fuldkommenheder, bør Kongen, ifølge den altid i Norge, fremfor i øvrige Europa, ja selv i Sveits bevarede Frihed og Lighed i sin ædleste Bemærkelse,
60 ligesaasnart vælge Daglønnerens som ministerens Søn til sin øverste Embeds Mand, naar han finder ham dertil

duelig -- altsaa, aldeles ingen Stænder -- ingen arvelig Adel -- ingen Forretter ifølge Fødsel eller ifølge Rigdoms og Godsers Besiddelse eller noget saadant
65 --Ikun Dyd og Duelighed, bør give Adgang til høie Værdigheder om de

eftertragtes -- og det maa være enhver, som er født af fornemme og rige Foreldre nok, at hans Fødsel og Formue, giver ham, større og lettere Leilighed til, at gjøre sig duelig, og at kunne forædle og opklare sine Begreber, end Daglønnerens Søn, for hvilken denne skønne Lod, vel skjelden desværre! vil kunne tænkes --

Den ædle Frihed og Lighed, hvor Stillingens Pligter ene er Mueligheden og Ledetraaden for vor Ulighed, altsaa den rette forædlede Frihed og Lighed, bør i den, fra umindelige Tider Selvfølende ædle Nordmands Bryst, vedligeholdes, oplives og om mueligt end mere forædles.

7. Statens Grundlove bør tilstaae alle Religioner, uden undtagelse, fri Religions Øvelse og Borger ret i vort Land, endog den blinde Hedning -- ikun for at holde Eenhed i Statsbestyrelsen, bør Kongen og alle Embedsmænd i selve Landet, bekjende sig til den Evangelisk Lutherske eller den Reformerte Religions Sect, som begge i Grunden have een og samme Religions Grund-Principer, og derfor kun burde kaldes og ansees for een og samme Sækt af Christi Religion. --

Aldrig haver den guddommelige Stifter af vor lyksaliggjørende Religion, nogensteds i sit Ord paabudet: at hans Lærdom, med Magt og Tvang, skal endten udbredes eller vedligeholdes -- Nei! han haver sagt, at den alene skal udbredes ved Overbevisning -- thi hans Befaling var -- gaaer hen lærer alle Folk og døber dem -- derfor sagde han til Peder: stik dit Sværd i Balgen -- Han, som ved en Morder Engel i Egypten ihjelslog alle dets Lands Førstefødte paa en Nat, sagde: skulle min Fader ike kunne sende mig mere end tolv Skok Engle -- havde hans guddommelige Viisdom fundet det ret, ved Magt og Tvang, at forplante hans lyksaliggjørende Lærdomme -- skulle han da vel have manglet Midlerne? og skulle han da vel have udeladt at befale hans sildigere Tilbedere, at fremme hans Religion ved Magt -- Nei! dette var ingeniunde Christi guddommelige Aand -- derfor ærede Forsamling -- Viser Eder besjælede af den samme Kjerligheds og Overbærelses Aand, som Eders guddommelige Lærer, og værer hans værdige Efterfølgere -- Trykke-Frihed og Meeningernes offentlige Meddelelse, bør staae enhver frit for, under fornuftige Loves Tømme, og ikun meget faa Indskrænkninger. --

8. Nationens Bank, bør være privat og alene kunne eies af Nationens Lemmer, altsaa ingen Actier lyde paa Ihændeheren -- Finentsernes Bestyrelse bør ene være i Nationens og ike i Regieringens Hænder -- men et temporair Laan for Nationens Regning, endog udenlands, indtil en vis Sum, bør være Monarken

overladt, i hastende Tilfælde at kunne gjøre, naar han finder for godt, dog at Kundskab herom strax meddeles Nationen --

110 I Øvrigt, bør alle Laan være indenrigske, og de udenrigske, hastigst muelig afbetales, paa det Landet ike ved Renter skal kunne udsues -- Finentsernes Regnskab, bør aarlig offentlig trykt, at bekjendtgjøres Nationen -- thi Finantsernes Tilstand vil alligevel aldrig kunne skjules for Fremmede, hvis Spioner altid opdager dem --

115 9. Indføds Retten bør for Eftertiden være en af vore Grundlove saaledes: at ikun Norsk indfødte maae antages til alle Embeder, Skolelærere, Professores Juris og Theologiæ ved vort Universitet iberegne, men ei de øvrige Professores og Doctores Medicinæ, som undtages herfra, og til Lærdom og Kundskabs Udbredelse, maae uden at være Norsk Indfødte, kunne ansættes i deres Fag, 120 saavel ved Universitetet, som Medici til Stads og land Phycici og Chirurgi ved Armeerne og andensteds -- Alle som undenlands ere eller herefter blive fødte af Norskfødte, om ikun endten Fader eller Moder aleene er norsk født, bør nyde norsk Indføds Ret -- Til at nedsætte sig i vort Land, som Kunstner, Handelsmand, Haandverker, Jorddyrker eller i nogen anden Nærings Vei, og 125 dertil at vinde Borgerskab, udfordres ingen Indføds Ret, men saadant staaer enhver Fremmed og Udlænding frit for, af hvad Nation og Religion han er, naar han kun medbringer Beviser for, at han haver været en ustraffet, og for Misgierninger, ei vitterlig mistænkt Indvaaner, der hvor han forhen haver opholdt sig -- thi Indføds Retten vedkommer og udfordres ikun for 130 Embedsmændene, der alle, meer eller mindre, ere Statens Bestyrelse anbetroede, og maae troes for deres Forfædres og eget Fødeland, der have været deres hielpeløse Barndoms Opfostrer, at have fortrinlig Kjerlighed, og en pligtskyldig erkjendtlig Vilje for dets Vel. --

135 10. Odelsretten, som den sande Norges Støtte, ligesaa meget mod Aristocratie, som for Bondens Velstand og ophøiede Aand, især i de ufordærvede Bøygder, bør, som en Grundlov for Staten antages: at aldrig bør eller maae afskaffes, men ikun varsom læmpes efter Tiderne -- Falder denne Støtte, og nogle ufrugtbare, for Landmanden Elendighets Aar indtræffe, og i samme Tid frie Skibsfart haves, 140 da bliver den gunstigste Tid for de store Kjøbmænd, samt Gods, Skove og Værks Eiere at berige dem, og da vil alt Landet snart være i nogle enkelte Riges Hænder -- og see! vore nu ædle Bønder vil da fra et høimodigt ædelt Folk, nedsynke til hine Europæ Vornede og russiske Slaver, og med deres Skjæbne

11. Aldrig nogensinde, end ike i den calmarske Unions Tider, fordi Europa dengang regieredes af en barsk Aand, haver efter mineringe Indsigter, været saa grundede Udsigter som nu til en varig Scandinavisk Forening af alle de 3
150 Nordens Kroner, og det, sandsynligen i sin Tid, paa vor ædle kunskabsfulde Prints Christian Frederichs Hoved -- det ville derfor være en meget upolitisk Bestemmelse, der tidlig eller silde, ville give Kimen eller Grundspiren til vort lille faste Statslegemes Opløsning, om vi, som aldeles afsides beliggende fra det øvrige Europa, ville forlange af vor Regent, at han uvægerlig skulle boe i vort
155 Land, eller afvexle med sit Bopæl, der er ligesaa urimeligt. -- Saalænge han alene er Regent over Norge, bør han naturligviis og der at boe og opholde sig -- men hvis vor Konge snart, eller ike førend efter Seculers Forløb, skulle kaldes til at være tillige Regent eller for en eller flere af Scandinaviens Riger, da ville denne upolitiske og i sig selv unødvendige og unyttige Bestemmelse, ikun giøre
160 Scandinaviens velgiørende Forening under et Overhoved Umulig -- Hvis vor Konge bliver Overhoved for flere Kongeriger, bør han kunne vælge sin Bopæl der, hvor han finder den tienligst.

Saalænde Norden ei bliver forenet under et Overhoved, kan vi efter Sverriges
165 Konges forlængst lagde Plan, neppe vente mere at undgaae blodige Krige, og allehaande Intriger til vor Svækelse og Undergang, end de Krige, vi i dets Sted, som foreenede under et Overhoved, da vil blive udsat for, stedse længere bortfiernede fra vort Land og Grændser end dem vi eene vil let kunne have lige i Kjernen af vort Land -- følgelig bør vi ike uoverlagt lægge vor regent Hindringer
170 i Veien for, tillige at kunne være et andet Riges Overhoved, eller tvinge ham at forlade os, saa meget mindre som det ny staaer til os; at give vort Land en saadan Statsforfatning, at det aldrig vil kunne indlemmes i et andet Rige om det end have samme Overhoved, men maae stedse blive en særskildt egen Stat og Huusholdning, der i et og alt haver sin egen særskildte Oeconomie og Bestyrelse.
175 --

En stor Forandring synes snart at forestaae vort naboe Rige -- thi Uretfærdigheder have gierne Omveltninger ifølge -- Da og ike før, kan en Forening under vor nuværende Regent tænkes muelig, og i Tiden ifølge Arve
180 Ret med Danmark -- hvilket alt Gud give, uden altfor blødende Saar for Menniske-Slægten!

12. Hvis National Forsamling findes fornøden til visse bestemte Tider, og ei kan
185 ansees nok, blot saa ofte Kongen -- i det mindste hvert 20de Aar om ei oftere --
finder for godt at sammenkalde den, bør dog i intet Tilfælde, nogen af
næstforrige Forsamlings Lemmer kunne vælges til næste Forsamling -- langt
mindre nuværende, eller kommende Forsamlinger, kunne udnævne den
følgende Forsamlings Personale -- men samme bør alene beroe paa Nationens
190 frie Valg efter bestemte Regler -- herved forebygges Partier og Aristocratie

13. Grund Lovene bør være bestandig uforkrænkelige og uforanderlige -- ikun
allerhøieste og yderligste Nødvendighed, maae kunne berettige de kommende
Slægter til at giøre Forandringer i de Grundsætninger og Grundlove, som nu
195 antages, og hvis yderlig Nød tvinger til Forandring, da bør den afvige ikun saa
lidet mueligt, paa det ike fremmed Indflydelse igjennem tusinde Renker, skal
kunne finde Vei og Middel til, at ryste og svække vore Grundlove, vor
Selvstændighed, Fasthed og Enighed -- Vee det Land som maae ofte forandre
sine Grundlove, eller som det kaldes forbedre dem! see! det lider af en farlig
200 indvortes Sygdom, og snart vil intet Lægemiddel, kunne end blodt give
Lindring, langt mindre den attraaede Redning og Helbred -- Det vil snart
komme til at opløses og forgaae. --

14. Tiden tillader mig ike videre nu at kunne udvikle mine Tanker: om en Rigs
205 Raad -- og, om Statens øvrige specielle Fornødenheder og Indretninger -- Om
Skatterne og deres simplere Oppebørsels Maade end hidtil -- Om, at senere Love
og Anordninger i ethvert Fag, bør den 5te eller 10de at gientage alt gieldende af
de forige, og derogere alle foregaaende, saa at denne sidste da er den eneste
210 gieldende og ike uendelig henwise til de forrige, saavidt ei ved denne sidste er
forandret, hvorved Lov og Ret for hver Borger, ja for Juristen selv, bliver
utydelig og usiker -- Om andre Landes Forening og frivillige endog Indlemmelse
i vort Stats Legeme -- Om hvorvidt mindelig Tilbage Erholdelse af Norges Bie
Lande, Island, Grønland og Færøerne kan være at ønske, med adskilligt mere,
215 skal, om fornødiges, mine ufuldkomne Tanker blive Forsamlingen forelagde i
sin Tid.

Kilde

Riksforsamlingens forhandlinger, del1, bilag til hovedprotokollen. Kristiania 1914, s. 158-159.

220

Emner

1814, Debatt, Grunnloven

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/stroe-tanker>

225

230

235

240

245

250

255

260